

Įtraukusis ugdymas: poreikiai, iššūkiai, galimybės

*Parengė Biržų švietimo pagalbos tarnybos specialistės
Vaiva Baranauskienė, Žaneta Taurienė, Asta Vaicekavičienė*

Pokyčiai, kuriems turime pasirengti

2024 m. rugsėjį įsigalios Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo Nr. I-1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimas ir įstatymo papildymas 45 straipsniu, kurie numato, kad **kiekvienam vaikui turi būti sudarytos sąlygos ugdytis artimiausioje ugdymo įstaigoje (darželyje, mokykloje) kartu su savo bendraamžiais.**

Iki 2024 metų būtina užtikrinti reikiamas švietimo pagalbos paslaugų apimtį, todėl planuojama:

- **Bazinė pagalba (kiekvienam):**
informacinė, socialinė pedagoginė, psichologinė, specialioji pedagoginė pagalba - 4 et. (1 bibliotekininkas+1 socialinis pedagogas+1 psichologas+1 specialusis pedagogas, kai tenka 1 et./400 mok.)
- **Specialioji pagalba** (turintiems SUP): pagal nustatytus specialiuosius ugdymo poreikius.
- **Švietimo pagalbos paslaugoms užtikrinti reikia*:**
papildomai įsteigti apie 6 000 pareigybių
papildomai skirti apie 105 mln. Eur. (per 4 m. kasmet papildomai reikėtų po 26,3 mln. Eur.)

**preliminarūs vertinimai; laikoma, kad darbo apmokėjimo sąlygos nesikeičia (Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos duomenys)*

Planuojami pokyčiai

- **Nuo 2021 m. sausio 1 d:**

įsteigti 285 papildomas mokytojų padėjėjų pareigybes (biudžeto projekte papildomai numatyta 3 685 tūkst. Eur)

- **Nuo 2021 m. rugsėjo 1 d:**

Panaikinti švietimo pagalbos pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčio atotrūkį nuo mokytojų darbo užmokesčio ir įsteigti papildomas švietimo pagalbos specialistų pareigybes (biudžeto projekte papildomai numatyta 10 094 tūkst. Eur):

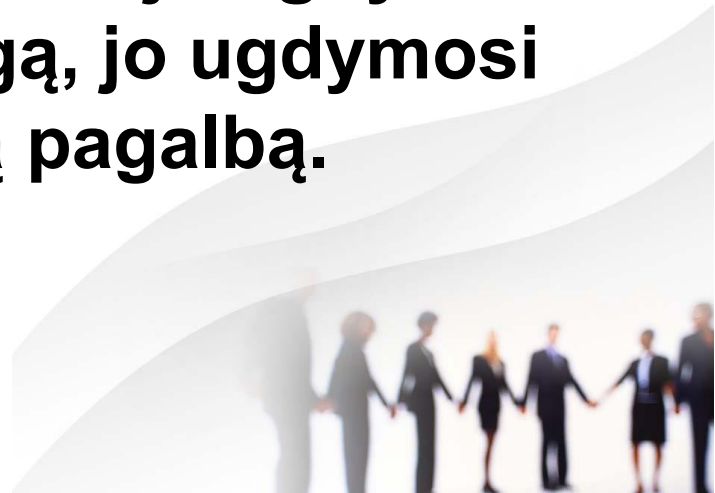
- ✓ atlyginimai padidėtų vidutiniškai 18,5 proc. (atskiroms pareigybėms skirtingai – nuo 10 iki 25 proc.)
- ✓ dėl konkrečių darbo apmokėjimo sąlygų pakeitimų būtų tariamasi su socialiniais partneriais būtų įsteigta iki 760 pareigybių (atsižvelgiant į specialistų pasiūlą)

(Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos duomenys)

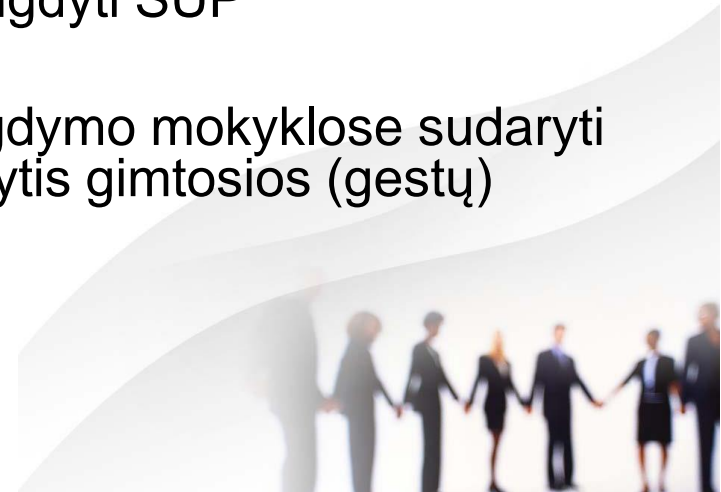
Veiksmų planas

Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengto įtraukties švietime plėtros 2021–2024 metų veiksmų plano strateginis **tikslas – pašalinti fizines, informacines, socialines kliūtis kiekvienam vaikui mokytis drauge su savo bendraamžiais jam artimiausioje ugdymo įstaigoje ir suteikti reikalingą, jo ugdymosi poreikius atliepiančią pagalbą.**

2024 m. rugsėjį įsigaliosiančiais Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo Nr. I-1489 straipsnių pakeitimais ir papildymais siekiama:

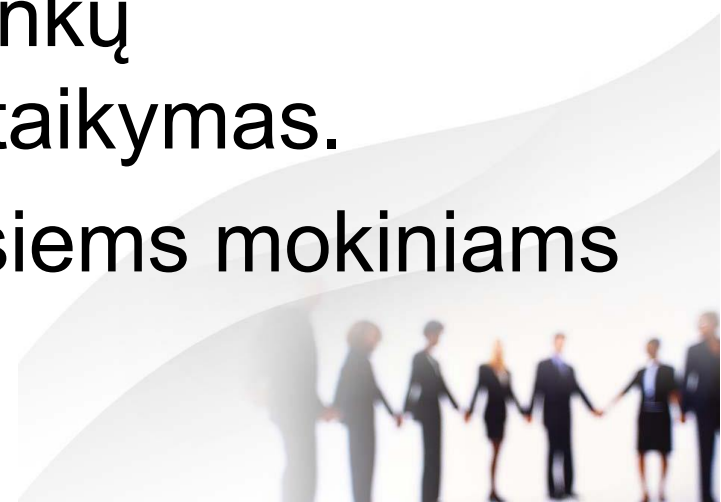
- **5 straipsniu** - sudaryti teises prielaidas atvirai ir teisingai, kiekvieno ugdymosi poreikius atliepiančiai mokyklai kurti.
- **14 straipsniu** - gerinti ugdymo kokybę, padidinti psichologinį saugumą, sudaryti geresnes darbo sąlygas pedagogams.
- **29 straipsniu** - sumažinti specialiųjų mokyklų skaičių, skatinti finansiškai BU mokyklas ugdyti negalia ar SUP turinčius mokinius, plėsti pedagogų kompetencijas ugdyti SUP mokinius.
- **30 straipsniu** - ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo mokyklose sudaryti sąlygas kurčiajam ir neprigirdinčiajam mokytis gimtosios (gestų) kalbos.

Kas yra įtraukusis ugdymas

(pagal prof. Joną Ruškų)

- **Tai nėra** negalia turinčių vaikų ugdymas.
- **Tai** yra ugdymas be atskirties.
- **Tai** - žmogaus teisėmis, lygybės principu grįstas ugdymas.
- **Tai** - bendrųjų ugdymo aplinkų prieinamumas ir sąlygų pritaikymas.
- **Tai** - kokybišką ugdymą visiems mokiniams suteikianti mokykla.

Įtraukusis ugdymas - tai kitoks ugdymo organizavimas, kai:

- siejamos bendrojo ir specialiojo ugdymo sistemos,
- laikomasi interakcinio požiūrio į negalią,
- ugdomas mokinys, orientuotas ne į akademinis pasiekimus, o į bendrąsias kompetencijas,
- pritaikomos ir veiksmingai įgyvendinamos ugdymo programos,
- diferencijuojamas ugdymas,
- vertinama ir fiksuojama vaikų individuali pažanga, teikiamos pagalbos veiksmingumas,
- tobulinamos mokytojų ir specialistų kompetencijos,
- gerinamas tarpinstitucinis bendradarbiavimas.

Galimos grėsmės perėjimui prie įtraukiojo ugdymo

- Neigiamas požiūris į „kitokius“ vaikus darželiuose, mokyklose.
- Neigiamos bendruomenės, visuomenės nuostatos į specialiujų poreikių vaikus.
- Kompetencijų trūkumas (mokytojai, mokytojo padėjėjai, administracija).
- Nepamatuoti tėvų lūkesčiai arba problemų neigimas.
- Specialiujų poreikių turinčių vaikų diskriminacija, vaikų rūšiavimas (Valstybės pažangos strategijoje išskiriamas gabių vaikų rėmimas).
- Prestižinių mokyklų sindromas (mokyklų reitingavimas, mokinių atranka pagal akademinis gebėjimus).

Pasirengimo įtraukiajam ugdymui lygmenys

- Mokyklos lygmuo
- Klasės lygmuo
- Individualus (mokinio) lygmuo

Įtraukiojo ugdymo organizavimo modelį visuose lygmenyse sudaro:

- Pasirengimas
- Įgyvendinimas
- Veiklos analizė ir tobulinimas

Pagrindinė pasirengimo veiklos dalis turi būti vykdoma mokykloje, nes:

- Mokyklos lygmeniu formuojamos bendruomenės narių vertybinės nuostatos, tradicijos, tarpusavio santykiai.
- Tyrimų duomenys rodo, kad pedagogai suvokia, jog įtraukusis ugdymas – vertybė, tačiau jis nerealizuojamas praktikoje, nėra aiškių nuostatų kaip kokybiškai tai įgyvendinti.

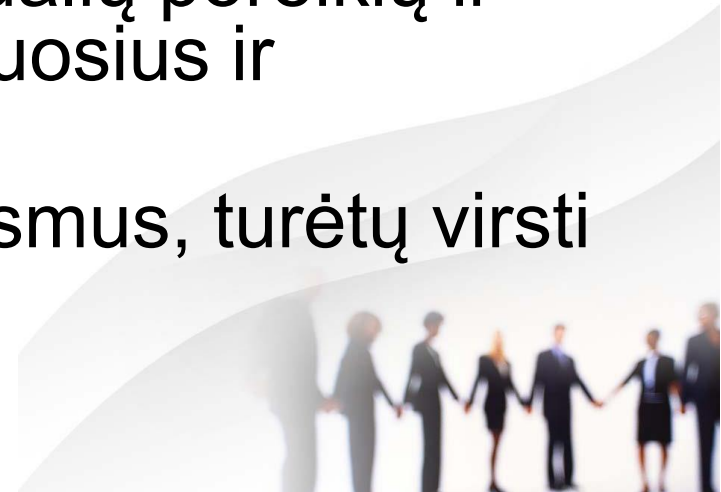
Todėl labai svarbu:

- Pažinti įvairovę ir vaikus, kurie turi specialiųjų ugdymosi poreikių, bei turėti pakankamai žinių ir kompetencijų jų ugdymui.
- Tuo pačiu metu mokėti pasiūlyti kelis ugdymo būdus.

Klasės lygmuo

- Klasės lygmeniu sudaromos sąlygos mokiniui bendrauti su bendraamžiais, dalyvauti bendroje veikloje, parodyti savo gebėjimus, gauti reikiamą mokytojų, specialistų pagalbą.
- Nuo mokytojų veiklos dažniausiai priklauso gera klasės atmosfera, kitoniškumo supratimas, atskirties mažinimas.
- Kiekvienas vaikas turi individualių poreikių ir nereikėtų jų skirstyti į specialiuosius ir nespecialiuosius.
- Pagalba atlikti tam tikrus veiksmus, turėtų virsti pagalba įgalinti vaiką veikti.

Individualus (mokinio) lygmuo

- Kryptinga pagalba mokiniui gali būti teikiama tik įvertinus individualius vaiko ugdymosi poreikius, jo galias, sunkumus bei pasirengimą įtraukiajam ugdymui.
- Tam turi būti pritaikyta ugdymo aplinka ir individualizuojamas ugdymo procesas.
- Siekiamybė – sukurti sėkmingas ugdymosi sąlygas kiekvienam ugdytiniui, neišskiriant nei vaikų turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, nei bet kurio kito vaiko.

Švietimo pagalbos prieinamumas Biržų rajone 2020-2021 m. m.

Bendras mokinių skaičius savivaldybėje	Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių skaičius savivaldybėje (įvertinta/suderinta ŠPT)	Specialiųjų ugdymosi poreikių mokiniai, kuriems švietimo pagalba teikiama
2957 +805 (BTVMC)	602	561

Švietimo pagalbos prieinamumas Biržų rajone 2020-2021 m. m.

- 2020 m. Biržų švietimo pagalbos tarnybos atlikta ugdymo įstaigų Vaiko gerovės komisijų apklausa parodė, jog egzistuoja atotrūkis tarp SUP mokiniams rekomenduotos specialiosios pedagoginės, švietimo pagalbos ir jos teikimo galimybių mokykloje.
- Preinamiausia yra specialiojo pedagogo ir logopedo pagalba, labiausiai trūksta - psichologo, socialinio pedagogo ir mokytojo padėjėjo pagalbų.

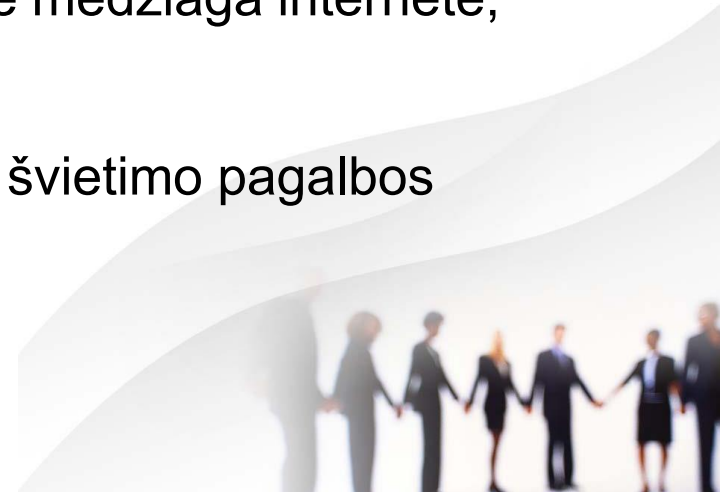

Metodinis - informacinis konsultavimas Biržų švietimo pagalbos tarnyboje 2020 metais

Konsultacijų gavėjai:	Konsultacijų skaičius
Mokiniai	296
Mokytojai	40
Mokyklos administracijos atstovai	24
Švietimo pagalbos specialistai	172
Tėvai/įstatyminiai vaiko atstovai	345
Savivaldybės (steigėjo) administracijos atstovai	8
Socialiniai partneriai	19
Kiti	31

Biržų švietimo pagalbos tarnybos indėlis į įtraukiojo ugdymo plėtrą rajone

- 2021 metais Biržų švietimo pagalbos tarnybos specialistų parengtos ir vykdomos kvalifikacijos tobulinimo programos:
 - „Darbas su autizmo bruožų turinčiais vaikais: Taikomosios Elgesio Analizės metodika“ (psichologė Monika Bardzilauskiatė).
 - „Kiekvieno vaiko ir pedagogo sėkmės galimybės įtraukiajame ugdyme“ (psichologė Žaneta Taurienė, logopedė Vaiva Barnauskienė).
- Konsultacinės dienos mokyklų Vaiko gerovės komisijų nariams.
- Mokinių saviraiškos renginiai: akcijos, parodos (skatinamas visų vaikų dalyvavimas).
- Prevencinė ir šviečiamoji veikla (informacinė medžiaga internete, straipsniai rajono spaudoje).
- Teigiamų nuostatų į įtrauktį formavimas.
- Mokinių (tėvų) grįžtamojo ryšio analizė apie švietimo pagalbos prieinamumą ir veiksmingumą.

Klausimai diskusijai:

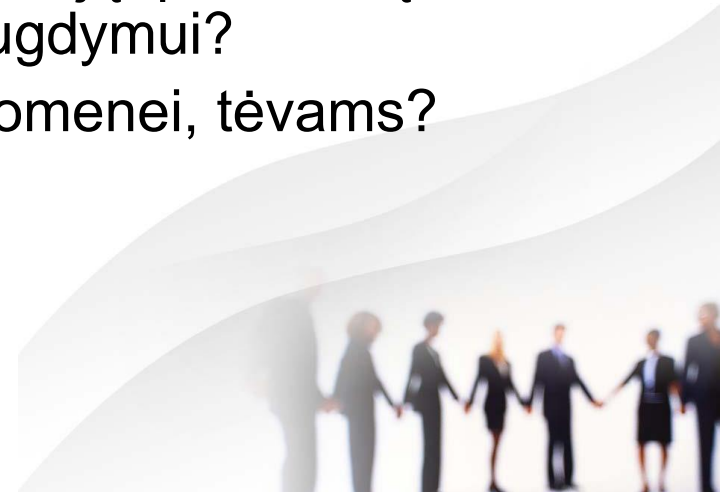
- Ar turime planą kaip plėtoti įtraukujį ugdymą?
- Kiek rajono vaikų, turinčių negalią, mokosi specialiose ugdymo aplinkose (centruose, mokyklose, klasėse) ne mūsų rajone?
- Kaip kiekviena mokykla skatina įtraukujį ugdymą?
- Kokios pagalbos iš savivaldybės, švietimo pagalbos tarnybos reikia įtraukujį ugdymą skatinančiai mokyklai, pedagogams?
- Koks mokyklos Vaiko gerovės komisijos vaidmuo plėtojant įtrauktį?

Galimi žingsniai

Vieno, visiems tinkamo modelio nėra ir negali būti.

- Galima pradėti nuo susitikimo su šeima, nuo konkrečios situacijos analizės, kai vaikui kyla ugdymo(si) sunkumų.
- Aptarti, kaip galime vaikui, šeimai padėti; kaip šeima mato situaciją, kokie jų lūkesčiai, kokios paslaugos reikalingos.
- Sutikimas su ugdymo įstaigų vadovais, mokytojais, švietimo pagalbos specialistais – kokių kompetencijų, priemonių trūksta, kad pasirengtume įtraukiajam ugdymui?
- Kokių mokymų reikia mokyklos bendruomenei, tėvams?

Teisės aktai, susiję su įtraukliuoju ugdymu

- 2024 m. įsigaliosiantis Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymo Nr. I-1489 5, 14, 21, 29, 30, 34 ir 36 straipsnių pakeitimas ir įstatymo papildymas 45 straipsniu (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/6571f810192e11eb9604df942ee8e443?positionInSearchResults=50&searchModelUUID=62a04927-100d-429f-9ff1-6fa977f0b9cf>)
- Mokymo nuotoliniu ugdymo proceso organizavimo būdu kriterijų aprašas (<https://www.e-tar.lt/.../aaab5c60bc3f11eab9d9cd0c85e0b745>)
- Mokymosi pagal formaliojo švietimo programas (išskyrus aukštojo mokslo studijų programas) formų ir mokymo organizavimo tvarkos aprašas (<https://www.e-tar.lt/.../4aa7c1b0d56611eaabd5b5599dd4eebe>).
- 2019-2020 ir 2020-2021 mokslo metų pradinio ugdymo programos bendrojo ugdymo plano pakeitimas (<https://www.e-tar.lt/.../51aaa700d64411eaabd5b5599dd4eebe>).
- 2019-2020 ir 2020-2021 mokslo metų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programos bendrųjų ugdymo planų pakeitimas (<https://www.e-tar.lt/.../3b1d8470d6e011eaabd5b5599dd4eebe>).
- Mokyklos vaiko gerovės komisijos sudarymo ir jos darbo organizavimo tvarkos aprašas (<https://www.e-tar.lt/.../644dc420d56611eaabd5b5599dd4eebe>).
- Specialiosios pagalbos teikimo mokyklose (išskyrus aukštąsias mokyklas) tvarkos aprašas (<https://www.e-tar.lt/.../7d59f790d56611eaabd5b5599dd4eebe>).
- Specialiosios pedagoginės pagalbos asmeniui iki 21 metų teikimo ir kvalifikacinių reikalavimų nustatymo šios pagalbos teikėjams tvarkos aprašas (<https://www.e-tar.lt/.../969ccb60d56611eaabd5b5599dd4eebe>)
- Psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašas (<https://www.e-tar.lt/.../b69f38d0d56611eaabd5b5599dd4eebe>)
- Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikui ir mokiniui tvarkos aprašas (<https://www.e-tar.lt/.../d484e0c0d56611eaabd5b5599dd4eebe>)
- Daugiau informacijos galima rasti: <https://www.smm.lt/web/lt/naujienos/2020-2021-mokslo-metai>

Naudingos (naudotos) nuorodos:

- Viešoji konsultacija savivaldybių administracijų atstovams „Įtraukties švietime keliu“ Prieiga
internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=KJScTPLBB4E>>
- Vaizdo renginys „Įtraukiojo ugdymo link. Švietimo pagalbos teikimo patirtys karantino metu“ Prieiga
internete: <https://www.youtube.com/watch?v=5JsGW3eMr3I>
- Vaizdo konferencija „PPT veiklos aktualijos“ Prieiga
internete: <https://www.youtube.com/watch?v=rQWo5HNrRkY&t=5831s>
- http://www.unesco.org/education/pdf/SALAMA_E.PDF
- <https://www.svietimonaujienos.lt/itraukusis-ugdymas-ugdymas-nediskriminuojant/>
- <https://www.ikimokyklinis.lt/index.php/vartotoju-straipsniai/itraukiojo-ugdymo-link/25220>

